

Maata pitkin työmatkailu

Kesto: 16:04

Kirsikka Kaipainen, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto
Hanne Vuorela, toimittaja

Hanne Vuorela: Maata pitkin matkustaminen ehti ennen pandemiaa tulla yhdeksi matkailun kiinnostavista trendeistä. Nyt pandemian jälkeisessä maailmassa se nousut esiin yhtenä mahdollisuutena pienentää työhön liittyvän matkustamisen tuottamaa hiilijalanjälkeä.

Ja tästä puhumme nyt Asiantuntija äänessä -keskustelussa Tampereen yliopiston tutkijatohtori Kirsikka Kaipaisen kanssa, minä olen Hanne Vuorela.

Kirsikka Kaipainen, olet käynyt maata pitkin konferenssimatkoilla muun muassa Brittein saarilla, ja sinulla on kokemusta työmatkustamisesta maata pitkin ajalta ennen koronaa ja sitten nyt sen jälkeen. Mikä teki sinusta maata pitkin matkailijan?

Kirsikka Kaipainen: No tuota, kyllä se alkuperäinen syy on varmasti just ilmastoahdistus, huoli ilmastomuutoksesta. Ja täytyy tunnustaa heti alkuun, että mä oon maata pitkin matkailevana työmatkustajana aika tuore, että juurikin se yksi matka ennen koronaa 2019 ja sitten nyt 2022, tavallaan jälkeen koronan, paljon olen myös lentänyt työn merkeissä, mutta kyllä se on akateemisessa työssä ollut ehkä se isoin ongelmakohta mun omien arvojen kanssa ristiriidassa oleva, että sitten mä 2019 vihdoinkin päätin, että mä en enää lennä jollei se ole ihan pakko, jos ei ole muita vaihtoehtoja.

Hanne Vuorela: Olet myös mukana Tampereen yliopiston kestävä kehityksen verkostossa, ja sen toimikunnassa, joka on keskittynyt nimenomaan matkailun hiilijalanjälkeen vaikuttaviin asioihin. Miksi tämä aihe kiinnostaa?

Kirsikka Kaipainen: Siinä on pohjalla nämä henkilökohtaiset arvot, kestävä kehitys on tosi tärkeä henkilökohtaisesti, olen tehnyt paljon valintoja omassa elämässä vuosien varrella pienentääkseni hiilijalanjälkeä, mutta se miksi halusin mukaan tähän verkostoon ja erityisesti tähän matkustustyöryhmään on kuitenkin se, että yksilön valinnoilla päästään vain tiettyyn pisteeseen asti, että organisaatiot ja isommat yhteisöt on sellaisia, jotka voi saada niitä isoja muutoksia aikaan ja kun tää hieno mahdollisuus tuli Tampereen yliopiston taholta, tai korkeakoulu yhteisön taholta päästä hakemaan mukaan tällaiseen, niin toki sitten ajattelin että tää on sellainen, että nyt en vaan ruikuta kotona itsekseni, että muutosta pitää tapahtua. Ja voin yrittää sitä yhdessä muiden kanssa ajaakin sitä eteenpäin ja matkustus nimenomaan siksi, että Tampereen yliopiston hiilijalanjäljestä se on yksittäinen isoin tekijä, nelisenkymmentä prosenttia oli 2019 kokonaishiilijalanjäljestä oli matkustuksen osuus.

Hanne Vuorela: Hurja määrä. Kuinka kauan verkosto on nyt ollut toiminnassa?

Kirsikka Kaipainen: Taitaa olla nyt puolisentoista vuotta, mutta sikäli mikä itse olen ollut mukana pienemmässä mittakaavassa toimi jo sitä ennen.

Hanne Vuorela: Vapaa-ajan ulkomaanmatkailu on hiljalleen palaamassa koronaa edeltävälle tasolle, näin kertoo Tilastokeskuksen ennakkotiedot jo tältä vuodelta, mutta jos nyt puhutaan työstä, millainen käsitys on siitä, että onko jo töissä zoomien ja teamsien äärestä palattu kasvokkain kohtaamisiin?

Kirsikka Kaipainen: Kyllä aika paljolti on, että kollegoiden puheista olen ymmärtänyt että aika paljon... tai siis olen ... tiedänkin että paljon jo lennetään työtapaamisiin ja toki paljon tehdään myös etänä, että sen on korona opettanut, että pystyy kyllä etänäkin hoitamaan monia asioita, että aina ei tarvitse kasvokkain kohdata. Etenkin jos on olemassa se suhde ennestään että tuntee ihmiset ennestään. Mutta kyllä se on palaamassa ja toisaalta kyllä se... ihmiset varmasti miettii sitä, että milloin kannattaa matkustaa ja milloin ei.

Hanne Vuorela: Maata pitkin tehtävään työmatkailuun liittyy sellaisia ennakko-oletuksia, että voidaan ehkä ajatella niiden olevan esteenä sen yleistymiselle, mutta onko työelämässä ihmisille vielä tarjolla tarpeeksi tietoa, että maata pitkin voi päästä eri paikkoihin?

Kirsikka Kaipainen: Ainakin Tampereen korkeakouluuyhteisön osalta voisin ainakin lyhyesti sanoa, että ei ole tarpeeksi tietoa, eikä nyt yleisestikään ole helposti saatavilla tietoa, ehkä sikäli, että... tietysti tietoa on siitä, että pystyy, on laivayhteyksiä, on junayhteyksiä, mutta sitten se tieto, että miten mä nyt varaan ne, mitkä on parhaat yhteydet, mikä se oikeastaan on se hiilijalanjälki verrattuna lentämiseen, niin se on hankalammin saatavilla kyllä se tieto. Eikä siitä ole ehkä yksiselitteisiä, täysin yksiselitteisiä vastauksia olemassakaan.

Hanne Vuorela: Niin, ja siihen käytännön säätämiseen menee aikaa?

Kirsikka Kaipainen: Kyllä.

Hanne Vuorela: Millaiset asiat voivat vaikuttaa siihen, haluaako ihminen tehdä tällaisen ratkaisun, että matkustaako junalla tai lentäen?

Kirsikka Kaipainen: Aika monet asiat, yksi on tietysti nämä henkilökohtaiset arvot, toki kuinka tärkeä se hiilijalanjäljen pienentäminen on itselle, mutta sitten tottakai ihmisillä on erilaisia elämäntilanteita ja erilaisia reunaehtoja, koska maata pitkin matkustaminen Suomesta erityisesti, koska täältä nyt on pakko mennä joko laivalla Itämeren ylitse tai sitten kiertää junalla, niin siihen vaan menee enemmän aikaa tietty kuin lentäen. Pystyykö sitten

ottamaan, onko vaikka perhettä, pystyykö ottamaan matkustuspäiviä lisää siihen ja toisaalta sitten ihan yliopiston matkustussääntö esimerkiksi ohjaa kuitenkin siihen nopeimpaan ja kustannustehokkaimpaan tapaan, että kyllä se sitten vaatii sitä omaa, tavallaan tahtoa ja sitten sitä selvittelyaikaa, että pystyy sitten, jos ajattelee vaikka minunkin työssä tekevänsä sen valinnan, että lähdenkin selvittämään itse mistä saan liput ja kauanko kestää ja kuin jos sitten lennot saa varattua napin painalluksella yhteisestä järjestelmästä. Siihenhän tarvitsisi semmoisen ainakin Euroopan laajuisen järjestelmän, josta pystyisi sitten varaamaan helposti. Se on varmaan jo sellainen askel, joka täytyisi ottaa, että se voisi yleistyä. Menen ehkä jo asioiden edelle tässä.

Hanne Vuorela: Miten esimerkiksi, jos olet konferenssimatkalla, kollegat ovat suhtautuneet siihen, että olet tullut paikalle eri kautta kuin toiset?

Kirsikka Kaipainen: Ihan myönteistä on ollut vastaanotto. Ehkä ihmetellen, osa alkuun ja just tässä Dublinin konferenssimatkalla kolme vuotta sitten melkein kaikki kysyi, että kauanko siihen meni, mikä on ihan ymmärrettävä kysymys tottakai. Mutta en oo sellaista negatiivista suhtautumista ainakaan kohdannut, ehkä just ihmettelyä sitten toisaalta jollakin tapaa ihailevaakin, että hieno juttu että olet valmis tekemään omien arvojen mukaan noinkin pitkälle, näkemään noinkin paljon vaivaa ja ottamaan aikaa siihen. Että, silleen kivasti suhtautui, mutta en myöskään halunnut mitenkään, tai tää on mun henkilökohtainen valinta, että haluan tehdä näin, etten halua syyllistää ketään muita, joskus sanoin aiemmin, että elämäntilanteet on niin erilaisia, että ei se aina ole mahdollista, ei se mullekaan aina aiemmin ollut mahdollista.

Hanne Vuorela: Mutta voisi sanoa, että sitä arvostetaan enemmän?

Kirsikka Kaipainen: Kyllä joo. Kuitenkin tää ilmastonmuutos ja maapallon tila on jo niin laajalti tiedossa ja tiedeyhteisössä vielä varmasti enemmän ymmärretään vakavuus.

Hanne Vuorela: Millainen tilanne on muualla Euroopassa, ollaanko siellä enemmän asioiden edellä maata pitkin työmatkailun suhteen, vai millainen tilanne on jos sitä verrataan Suomeen?

Kirsikka Kaipainen: No, käsittääkseni, mulla ei nyt ihan tutkittua tietoa tästä ole, mutta siellähän nyt ylipäätään on helpompaakin Keski-Euroopassa matkustaakin junalla maasta toiseen, kuin Suomesta. Ymmärtääkseni siellä matkustetaankin enemmän junalla. Ja tästäkin mulla ei nyt ole faktaa mutta Ranskassa ilmeisesti ollaan kieltämässä lyhyet lennot...

Hanne Vuorela: Itseasiassa ne on kielletty jo...

Kirsikka Kaipainen: Joo! Sulla on tästä ajantasaisempaa tietoa. Mutta jos ihan siis tällaisia hallinnollisia, valtiollisia reunaehtoja asetetaan ja säädöksiä, joilla sitten kannustetaan tai pakotetaan maata pitkin matkustamiseen silloin kun se vaihtoehtoinen lento olisi oikeastaan yhtä nopea tai hidas. Ja se, mitä me ollaan kestävän kehityksen verkostossa käytetty esimerkkinä tai verrokkina, sellaisena hyvänä esimerkkinä on Glasgow'n yliopisto Skotlannissa, jossa on matkustusohjesäännössä huomioitu, tai painotetaan sitä, että älä matkusta jos voit sen välttää, oikeastaan silleen, ja se ei ole välttämätöntä se matka, ja jos matkustat, niin ensisijaisesti vähäpäästöisillä vaihtoehdoilla ja toki silleen tilanteen mukaan, ei lentämistä ole kielletty sielläkään, mutta että, kuitenkin siellä on ihan rakenteet siihen että kuinka ... tai että kannustetaan siihen ja ohjataan siihen vähäpäästöiseen matkustamiseen.

Hanne Vuorela: Millaisia konkreettisia tuloksia Tampereen yliopistossa toivotaan ohjeistuksella maata pitkin -matkustamisesta, ilmeisesti sellainenkin on tehty jo?

Kirsikka Kaipainen: On tehty, oikeastaan sellainen vähän luonnosversio, että sitä on juuri itseasiassa parhaillaan matkahallinnon kanssa pohditaan, että miten siitä saataisiin sellainen, että Tampereen yliopiston organisaation näkökulmasta tärkeät asiat, muun muassa tietoturvan suhteen matkustaessa maata pitkin junassa tälleen niin, ne pystyttäisiin huomioimaan siinä. Ohjeistus olisi sellainen kannustava, mutta ei sillai sellainen joka jättäisi huomioimatta tämmöiset kuitenkin työnteon kannalta ja turvallisuuden kannalta tärkeät asiat.

Ja sitten myös se, että osalle se matkustaminen on vaan pakko, ja sillälaila rasite, ja että ei pitäisi myöskään viestiä sillälaila, että matkustaminen on hyihyi, niin kuin meidän tarkoitukseen ei ole ollut. Mutta tietysti, kun sitä katsoo tällaisesta näkövinkkelistä, niin on hyväkin saada sellaista kommenttia, että miltä se kuulostaa sellaisen näkökulmasta, joka joutuu matkustamaan ja ei ole välttämättä aina niitä vaihtoehtoja tai pysty suunnittelemaan pidempää matkaa.

Hanne Vuorela: Aivan, mainitsit tuon tietoturvan, minkälaisia tietoturvariskejä sisältyy maata pitkin matkailuun, vai onko sellaisia?

Kirsikka Kaipainen: Riippuu varmaan työtehtävistä, mitä täytyy hoitaa siinä sillä ajalla, itse kun olen matkustanut maata pitkin niin, olen pystynyt oikein hyvin junassa tekemään töitä, niin esimerkiksi lukemaan artikkeleita ja tekemään muistiinpanoja, niissä ei nyt ole mitään sellaisia tietoturvariskejä, että joku takana istuva pystyisi kuikuilemaan että mitä salaista mitä nyt teen, mutta toki sitten jos on pakko hoitaa joku luottamuksellinen palaveri niin, se on tietysti junassa sellainen hankalampi tai vaikeampi, mahdollonkin tehdä.

Hanne Vuorela: Jos ei ole jotain erikseen paikkaa sille mihin...

Kirsikka Kaipainen: Sitten taas hotellihuoneessa voi, jos yöpyy matkan varrella niin sitten toki, tai sähköpostilla. Ja kyllä niin kuin... kuten sanoin, niin riippuu työtehtävistä. Ja toki sitten, vaikka jos yöpyy junassa, niin onko makuuvaunussa tavarat turvassa, tällaisia asioita on toki hyvä miettiä.

Hanne Vuorela: Kuuntelet nyt parhaillaan Asiantuntija äänessä -keskustelua maata pitkin matkustamisen mahdollisuuksista työmatkailussa, tutkijatohtori Kirsikka Kaipainen, työmatkailun tulevaisuudesta ja varsinkin sen tarpeellisuudesta on puhuttu koronapandemian jälkeen aika vähän, ja ottaen huomioon kuinka nopeasti ja jopa luontevasti pandemian aikana opittiin käyttämään erilaisia etäyhteyksiä ja muita ratkaisuja, jotka vähensivät matkustamisen tarvetta. Työmatkojen merkitystä on toisaalta myös puolustettu, muun muassa verkostoitumisen näkökulmasta, Millaisena näet työmatkailun tulevaisuuden 10 vuoden päästä?

Kirsikka Kaipainen: No kymmenen vuoden päästä ensinnäkin Tampereen korkeakouluyhteisön pitäisi olla jo hiilineutraali, eli sikäli ideaalitulanteessa varmastikin matkustetaan vain silloin kun se on oikeasti välttämätöntä, kyllähän se verkostoituminenkin etenkin nuorille tutkijoille voi olla hyvinkin tärkeätä, vaikka siihen kehittyä myös etäkonferensseissa sosiaalisen verkostoitumisen, näitä tukevat järjestelmät varmasti kehittyä myös paljon, toivoisin ainakin.

Että niin kuin pystyy hoitamaan mahdollisimman paljon etänä, niin kuin kansainvälisissä yhteyksissä ja Suomen sisällä nyt tietysti pystyy kulkemaan junalla ja maata pitkin melkein mihin tahansa. Mutta sitten kun täytyy lähteä ulkomaille, niin sitten se on sujuvaa, helppoa, pystyy varaamaan ne matkat yhtä helposti kuin lennot nyt ja se matkustaminen on miellyttävää ja nopeaa ja elämyksellistäkin, jos näin voi sanoa työmatkailusta. Sen ei ole tietenkään pakko olla elämyksellistä, mutta kyllä se usein on. Junan ikkunasta usein näkee paljon enemmän kuin lentokoneen.

Hanne Vuorela: Onko mielestäsi realistista, että lentäen tehtävä työmatkailu loppuisi jossain vaiheessa?

Kirsikka Kaipainen: En usko, että se täysin loppuu ja jos ajattelet vaikka että Yhdysvaltoihin täytyy lähteä, niin...

Hanne Vuorela: Eipä ole muuta vaihtoehtoa...

Kirsikka Kaipainen: On periaatteessa, valtameren voi ylittää laivalla, mutta siinä kestää kyllä jo niin pitkään, että varmaan kovin moni ei sitä pysty tekemään. Tai Australiaan, että kyllä varmasti lentäminenkin tulevaisuudessa kuuluu valikoimaan, mutta se toivoakseni vähenee.

Hanne Vuorela: Monesti keskustelu jonkun asian vähentämisestä koetaan ehkä sellaisena luopumisena jostakin, mutta jos asian vaikka keikauttaa toisinpäin, mitä voi voittaa, jos valitsee maata pitkin matkustamisen työasioissa?

Kirsikka Kaipainen: Ihmisestä riippuen varmaan se parempi omatunto on yksi, että se oma henkilökohtainen hiilibudjetti pysyy pienempänä vaikkakin, ja sitten toisaalta erilaisia kokemuksia voi saada paljon enemmän, ja sitten siinä työmatkalla oman kokemuksen mukaan, ja muutaman kollegankin kanssa kun olen asiasta keskustellut, niin siinä pystyy kyllä hyvin rauhoittumaan työntekoon ja tekemään sellaista keskittymistä vaativaa, kuten kirjoittamista, lukemista, artikkelien laatimista, sellaista työtä. Siinä ei ole hirveästi häiriöitä sitten, ja välillä voi sitten katsoa ikkunasta ulos erilaisia maisemia ja sillälaila koota ajatuksia vaikka siinä samalla, että se on myös oman rauhan aikaa parhaimmillaan.

Hanne Vuorela: Eli sellainen tehokkuusajattelu pitäisi ehkä unohtaa tässä, sitä pitäisi ehkä sitä pitäisi ajatella myös jonkun muunkin kannalta?

Kirsikka Kaipainen: Kyllä joo, ja sitten toisaalta myös, että se voi olla myös tehokasta tulosten kannalta se junassa tai laivassa vietetty matkustusaika.

Hanne Vuorela: Mikä on paras kokemus, minkä olet saanut maata pitkin matkustaessa?

Kirsikka Kaipainen: Mä ehkä jo vähän sivusinkin näitä yleisiä kokemuksia että, on nähnyt paljon erilaisia tienoita ja kuullut erilaisia kieliä, kohdannut erilaisia ihmisiä. Ehkä yksi mieleenpainuva kohtaaminen oli just kolme vuotta sitten konferenssimatkalta, kun matkustin Dubliiniin, niin siellä Holyheadin satamassa odotin laivaa iltamyöhällä, siellä oli kaksi muuta ihmistä jotka odotti laivaa ja me päädyttiin keskustelemaan keskenämme siinä ja oli hyvin erilaisia ihmisiä, toinen oli tuulivoima-alalla ja toinen sitten oli vaan palaamassa Dubliiniin kotiinsa, kun oli ollut sukuloimassa ja hyvin erilaisia arvokäsityksiä ja brexit oli silloin myös pinnalla, niin se oli todella mielenkiintoista keskustelua mitä me käytiin siinä iltamyöhällä laivaa odottaessa. Että sellaisia tuskin lentomatkustaessa olisin kokenut.

Hanne Vuorela: Eli, sellaisiin mielenkiintoisiin kohtaamisiin voi hyvinkin ajautua.

Kirsikka Kaipainen: Juu sellaisena plussana siinä.

Hanne Vuorela: Kyllä. Kiitos mielenkiintoisesta keskustelusta Tampereen yliopiston tutkijatohtori Kirsikka Kaipainen.

Kirsikka Kaipainen: Kiitos.

Hanne Vuorela: Tämä oli Asiantuntija äänessä-keskustelu, ja tämän on toimittanut Hanne Vuorela.